

NOV DOKAZ GROBEGA NERAZUMEVANJA

V dnevnem tisku beremo, da je v pokrajinskem svetu v Bocnu v teku živahna razprava o položaju na Južnem Tirolskem, kot se kaže osem let potem, ko je bila v skladu z znanim južnotirolskim paketom priznana bocenski pokrajini (in seveda tudi tridentinski) široka avtonomija. Za popolno izvedbo paketa bi morala vlada izdati še nekaj izvršilnih norm in v ta namen sta bili že pred časom ustanovljeni v Rimu dve komisiji z nalogo, da pripravita besedilo omejenih izvršilnih norm. Njuno delo pa je dejansko obtičalo na mrtvi točki, ker ni soglasja, zlasti kar se tiče vprašanja enakopravnosti italijanskega in nemškega jezika na sodiščih, delovanja sekcije deželnega upravnega sodišča v Bocnu (TAR) ter dvojezičnosti v okviru zbora varnostnih sil.

Predstavniki Južnotirolske ljudske stranke, ki ima absolutno večino v bocenskem pokrajinskem svetu in je v rimskem parlamentu zastopana s sedmimi parlamentarci, vztraja pri stališču, naj se v skladu s črko in duhom paketa prizna obema jezikoma popolna enakopravnost na sodiščih vseh vrst in stopenj, naj bodo razsodbe sekcije deželnega sodišča v Bocnu dokončno veljavne, tako da proti njim ne bi bili možni prizivi, in naj pripadniki varnostnih sil na Južnem Tirolskem (policijski agenti in orožniki) obvladajo oba jezika, se pravi italijanščino in nemščino.

Glede na narodnostno sestavo Južne Tirolske se zdijo te zahteve povsem naravne in upravičene, saj jih je načelno bil sprejel tudi rimski parlament s tem, da je z ustavnim zakonom pred leti odobril znani paket. Postopno uresničevanje sprejetih obveznosti ter čedalje večja avtonomija bocenskega pokrajinskega sveta pa očitno motita del italijanskega prebivalstva in zlasti tiste kroge, ki so bili do zdaj vajeni na privilegije in ki se zato nikakor nočejo sprijazniti z dejstvom, da pomeni avtonomija predvsem konec teh privilegijev, zaradi česar ima nemško govoreča večina v pokrajini odslej pomembno besedo pri odločitvah, takšno pač, kakršna ustreza njeni številčni moči.

Zaradi pomanjkanja posluha za splošno problematiko narodnih manjšin v Italiji in zaradi zavestnega nezanimanja za položaj na Koroškem v Avstriji nam Južnotirolska ljudska stranka sicer ni simpatična, vendar ji moramo objektivno priznati, da je za svoje prebivalstvo doslej veliko naredila in tu-

dalje na 2 strani ■

V BEOGRADU MED TITOVO BOLEZNIJO

Pred dnevi se je iz Beograda vrnil časnikar Saša Rudolf, ki je kot dopisnik Radia Trst A spremljal v jugoslovanski prestolnici dogajanja ob hudi bolezni predsednika Tita. Za naš list je pripravil naslednji sestavek.

(Ured.)

Če je bilo desetdnevno obdobje bitke predsednika Tita za življenje le generalka prenosa oblasti in prvi pogled na Jugoslavijo po Titu, tedaj je obračun za vse igralce, dramatike, scenariste in gledalce — naj ohranimo gledališko prisposodobu — povsem negativen. Ko dober teden po dogodkih prelistavamo časopise, si prikličemo v spomin vsebino pogovorov, domnev in razlag, ki so bile izrečene v beograjskem Mednarodnem press centru, je ocena porazna. Netočnosti, napačne interpretacije, nepoznanje razmer v Jugoslaviji, zamenjava imen in funkcij — vsega tega je v izobilici. Toda to so le vidnejše napake dopisnikov, ki so bili pod silo razmer prisiljeni vključiti v svoje dopise tudi nepreverjene podrobnosti. Ob popolnem pomanjkanju uradnih informacij — eno samo, ali največ dve zdravniški poročili o stanju pacienta — je bilo nujno izpopolniti vrzeli kako drugače. Zahodni bralec, še manj pa glavni urednik, se ne moreta zadovoljiti s tremi, štirimi vrsticami, ki so jih jugoslovanski listi posvečali Titovi bolezni. Negativna ocena torej za tiste kroge, ki so dolžni vzdrže-

vati stike s tujimi dopisniki, saj pade tudi nanje lep del krivde za marsikdaj izkrivljeno resnico. Negativna ocena pa tudi za glavne urednike — v mislih imamo predvsem nekatere italijanske in nemške dnevnike, ki so po eni strani prejemali kolikor toliko objektivne dopise iz Beograda, vendar so jih v uredništvu preoblikovali in jim dali senzacionalne naslove in podnaslove.

Seveda pa bi bilo napačno poročanje posploševati in spraviti v isto malho objektivne dopisnike z onimi, ki so iskali le senzacijo, ali pa zaradi nepoznanja ljudi in razmer šli na limanice tistih, ki jim je bilo na tem, da se v svetovnem javnem mnenju prikaže izkrivljena resnica.

Še najslabšo uslugo pa so objektivnosti povzročile tiskovne agencije. Le dva primera: izmišljena vest o aretaciji devetih ustašev, ki jo je prva objavila France press, in novica o amputaciji in topovih na beograjskem letališču, ki jo je zagrešila italijanska tiskovna agencija ANSA. Amputacijo je namreč potrdila polnih 12 ur, preden so ljubljanski zdravniki pričeli konzult, topove pa je napovedala brez kakršne koli razlage, da gre za ukrepe, ki so sorodni vsem letališčem sveta zaradi naraščajočega terorizma in preusmerjevalcev. S takšnimi časnikarskimi racami pa so agencije spravile v zadrego tudi najresnejše liste,

dalje na 2. strani ■

ATENTAT V MESTRAH

Z novim preračunanim zločinom so se Rdeči brigadisti v torek pojavili na industrijskem področju v neposredni bližini Benetk. Pod njihovimi streli je pred svojim stanovanjem padel 48-letni podravnatelj o brata Montedison v Mestrah doktor Silvio Gori. Proti svoji žrtvi so teroristi oddali šest strel, od katerih so bili trije smrtni. Da je bil atentat preračunan in natančno pripravljen, priča dejstvo, da ni nihče pristvoval zločinu, atentatorji pa so se hoteli prepričati, da je zločin popolnoma uspel, s tem, da so verjetno že mrtvemu doktorju Goriju oddali strel v tilnik.

Neka ženska je policiji povedala, da je videla tri mlade ljudi, kako so se naglo odpeljali z avtomobilom rdeče barve, ki se je usmeril proti središču Mester. Preiskovalci niso doslej odkrili ničesar pomembnega, saj je le znano, da se je slabo uro po atentatu neka ženska oglasila po telefonu v ured-

ništvu beneškega dnevnika in izjavila, da si odgovornost za zločin prevzemajo Rdeče brigade.

Takoj so se zbrali na seji v Mestrah sodniki, policijski funkcionarji in karabinjerski častniki, da bi uskladili akcije za odkritje zločincev.

Delavci vseh tovarn na področju Benetk, Marghere in Mester so v torek zapustili delovna mesta in v sprejedu šli na večji trg v Mestrah, kjer je bilo protestno zborovanje. Deželni odbor Veneta se je sestal na izredni seji in odločno obsodil zadnji zločin. Odbor je odobril resolucijo, ki pravi, da teroristi ne mirujejo, saj rovarijo po državi kot novi škvadristi. Deželni odbor naglaša, da je treba s pomočjo vseh demokratičnih sil zatreti terorizem, ki nima v državi nobenega opravičila in pri ljudstvu nobenega soglasja.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 3. februarja, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Nediški zvon, oddaja o Benečiji; 11.00 Mladinski oder: »Kralj Oh in kraljestvo Joj« (Zora Tavčar), Radijski oder; 11.30 Nabožna glasba; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 »220 Volt — ali ne vtikaj prsta v bližnjega vtičnico«; 15.00 Šport in glasba ter neposredni prenosi z naših prireditelj; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 4. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 9.45 Socialna problematika; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Po stopinjah staršev; 12.00 »220 Volt — ali ne vtikaj prsta v bližnjega vtičnico«; 12.40 Filmska glasba; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okence: »Zdaj pa zapojmo!«; 14.30 Ivan Pregelj: »Otroci sonca«; 15.00 Glasbeni ping pong; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturno pismo; 19.0 Poročila.

■ TOREK, 5. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Aldo De Benedetti: »Lahko noč, Patricija!«, igra v treh dejanjih. Prevod: Jadviga Komac, Radijski oder; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Oddaja za otroški vrtec; 11.30 Vam še ugajajo? 12.00 Kulturno pismo; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Odraslim prepovedano! 15.00 Rezervirano za... 15.30 Doba kantavtorjev; 16.00 Kulturna rubrika slovenskih časopisov v Italiji; 17.00 Mi in glasba; 18.00 »Adam in Eva«, novela (Miroslav Krleža, Vlado Vukmirovič, Majda Skrbinek), SSG v Trstu; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 6. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.45 Oddaja za prvo stopnjo osnovne šole; 11.30 Umetniška jazza; 12.00 »Pod Matajurjan«, posebnosti in omika Nadiških dolin. 12.30 Melodije od vseposod; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okence: »Odprimo knjigo pravljic«; 14.30 Ivan Pregelj: »Otroci sonca«; 15.00 Glasbeno popoldne; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 17.30 Slavni pevci; 18.00 Kulturni prostor; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 7. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Aldo De Benedetti: »Lahko noč, Patricija!«, igra v treh dejanjih. Prevod: Jadviga Komac, Radijski oder; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.45 Oddaja za drugo stopnjo osnovne šole; 11.30 Jugoslovanski pevci; 12.00 Mikrofon v razredu; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okence; 14.30 Na goriškem valu; 15.00 Mladi pisci; 15.15 Najnovejša izdaja plošč; 16.00 Poslušajmo film; 17.00 Mi in glasba; 18.00 Kulturni prostor; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 8. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00 Oddaja za srednjo šolo; 11.20 Domače popevke; 12.00 Ponovitev četrtkovskega Kulturnega prostora; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okence; 14.30 Ivan Pregelj: »Otroci sonca«; 15.00 Po končani univerzi; 16.00 Mikrofon v razredu; 16.30 S pesmijo po svetu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni prostor; 19.00 Poročila; 20.00 Ob prešernovem dnevu, neposreden prenos iz Kulturnega doma v Trstu. Danilo Švara: Prešeren, opera v treh dejanjih. Soliste, zbor in orkester mariborske Opere vodi Boris Švara.

■ SOBOTA, 9. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Aldo De Benedetti: »Lahko noč, Patricija!«, igra v treh dejanjih. Prevod: Jadviga Komac, Radijski oder; 9.45 Plesni orkester RTV Ljubljana; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Radijski koncert; 12.00 »Bom naredu st'zdice, čier so včas' b'le, glasnik Kanalske doline; 12.30 Pesem poje o... 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okence; 14.30 »Vse lepo, vaš Peter!« 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 »Krst pri Savici«, radijska drama (Mirko Mahnič), Radijski oder; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

V Beogradu med boleznijo

■ nadaljevanje s 1. strani

saj od agencij pričakujemo objektivne vesti in ne komentarje.

Da je mnogim prišlo — tako v sami Jugoslaviji kot na Zahodu — tovrstno poročanje, ne more biti nobenega dvoma. Vest o aretaciji devetih oboroženih ustašev v Beogradu, pa čeprav zanikana in gotovo tendenciozno izmišljena, odpira celo vrsto novih vprašanj. Celotna zadeva nikakor ni neverjetno izgledala. Nič lažjega, kot je bil vdor ustašev leta 1972, kakor tudi, da je šlo za pilotirani poskus destabilizacije, ki je prvi pogoj za kasnejše vmešavanje v notranje zadeve. Med 16-terico ustašev, ki so se leta 1972 izurili v Avstraliji, nato pa vdrl v Jugoslavijo, sta bila tudi dva pripadnika sovjetske vohunske službe KGB. Opomin notranji opoziciji prokemeljsko opredeljeni pa tudi Moskvi sami. Ne sicer posredno, pač pa preko zahodnih dopisnikov. V korist verjetno tudi določenim krogom na levi in desni, rankovičevcem, pa tudi tistim, ki so izgubili oblast po čistkah leta 1971.

V poslabšanju odnosov med velesilama, ob zaostitvi mednarodne napetosti po vdoru sovjetskih čet v Afganistan, razcepljenosti v gibanju neodvisnih, ki se je nakazala že med lansko konferenco na Kubi, je postala Titova bolezen pomemben del mozaika svetovne politike, življenjske važnosti za vse. Za Zahod, ki bi se čez noč lahko znašel pred izvršenim dejstvom in sovjetskimi tanki preko ljubljanskega hodnika (gap Ljubljana, je označen na zemljevidih Atlantskega zavezništva), ki odpira pot v Padsko nižino. Za balkansko ravnovesje, ki z bližnjim vstopom Grčije v Evropsko skupnost in spremenjeni politiki Albanije do sosedne Jugoslavije, nakazuje pomembne novosti. Pa tudi za Vzhod, če se znova zaostri makedonsko vprašanje med Jugoslavijo in Bolgarijo in če po 35-letni zamrznitvi znova prevlada duh Jalte. Razdelitev Jugoslavije, nakazana v Jalti, je tesno povezana z Iranom, ki tudi ni bil točno določen v eno ali drugo interesno sfero. Iran pa pomeni za vse: petrolej — življenjskost.

Saša Rudolf

Problemi zaradi priseljene delovne sile

V celi vrsti industrijskih evropskih držav postaja akutno vprašanje priseljene delovne sile, hkrati pa postaja to problem pri tistih še malo industrializiranih narodih, ki zaradi tega izgubljajo prebivalstvo, zlasti še zato, ker odhajajo delat na tuje samo mladi in zdravi.

Prvi, ki je prišel na idejo, da bi si na veliko pomagal v industriji in poljedelstvu z uvoženo delovno silo, je bil Hitler. Izseljevanje kot tako je bilo sicer tudi že prej pomembno vprašanje za nekatere narode, vendar pa v sorazmerno majhni meri. Pri zadeti so bili samo narodi, odkoder so se ljudje na veliko izseljevali v Ameriko, kot npr. Irca, Škoti, Norvežani in Švedi, pa tudi Slovenci, Hrvati, Slovaki, Poljaki itd. Z izseljevanjem so izgubili velik del svojega mlajšega prebivalstva. Ni pa poznala Evropa do druge svetovne vojne probleme priseljencev. Ko se je začela Hitlerjeva Nemčija oboroževati, je potrebovala veliko delovne sile, zato je odprla vrata tujim delavcem. Še več tujih delavcev je prišlo v Nemčijo, povečini prisiljeno, med drugo svetov-

no vojno. Ob koncu vojne jih je bilo že okrog dva milijona. Mnogo jih je tudi po vojni tam ostalo, novi pa so prišli, ko si je Zahodna Nemčija spet opomogla in obnovila svojo industrijo.

Danes je v Nemčiji, ki ima razen Švice največ tujih delavcev v Evropi, nekaj nad 3 milijone tujih delavcev, ki predstavljajo 6,75 celotnega prebivalstva v Zahodni Nemčiji, na Bavarskem pa 6,01 celotnega prebivalstva. Edina država, ki ima sorazmerno še več tujih delavcev, je Švica, kjer jih je okrog 15 odstotkov, vendar so to skoro samo Italijani, ki smejo bivati v Švici samo, dokler traja njihova delovna pogodba, nato pa se morajo vrniti domov.

Precej tujih delavcev in priseljencev vseh vrst imata tudi Francija in Anglija, vendar po odstotkih manj kot Nemčija. Isto velja za Švedsko. Nekatere države pa sploh ne dopuščajo priseljevanja tuje delovne sile. Taka država je npr. Norveška. Tam opravlja vsa dela domača delovna sila. Norvežani se boje, da bi preveliko pri-

(Dalje na 7. strani)

Nov dokaz grobega nerazumevanja

■ nadaljevanje s 1. strani

di dosegla pomembne uspehe. Postala je glavni in odločilni sobesednik v pogajanjih s predstavniki državnih oblasti, zaradi česar se ne čudimo ostrim napadom, ki na njen račun letijo z vseh strani, kot je med drugim jasno razvidno tudi iz pisanja nekaterih italijanskih listov, ki na splošno veljajo za resne.

Čudimo pa se ravnanju nekaterih vseh državnih italijanskih strank, predvsem ko-

munistični in socialistični, ki se v južnotrilemskem primeru, zlasti v zadnjem času, postavljajo na odločno nenačelna stališča in dejansko zagovarjajo stališča, ki povsem prijačo italijanskim nacionalistom. To med drugim dokazuje potek zadnje razprave v bocenskem pokrajinskem svetu, iz katere je razvidno, da je ravnanje omenjenih strank v popolnem skladu z znanim nerazumevanjem italijanskih krogov za resnično bistvo manjšinske problematike.

Velika sinova Primorske odšla v večnost

Dr. Lavo Čermelj - znanstvenik in narodnoobrambni strokovnjak

Megla se je dvignila z ljubljanskih Žal in skoro pomladno sonce je spremljalo v torek popoldne na zadnji poti profesorja dr. Lavo Čermelja. Neutrudni borec za pravice primorskega ljudstva in ugledni znanstvenik je umrl v Ljubljani v devetdesetem letu starosti v soboto, 26. januarja. Rodil se je v Trstu 10. oktobra 1889 v ulici murv ob Akvedotu. Leta 1914 je na Dunaju doktoriral iz fizike. Posvetil se je poučevanju v Trstu, a so ga oblasti že leta 1922 odpustile zaradi politične nezaupljivosti. Svoje poslanstvo je nadaljeval po zasebnih slovenskih tečajih. Že leta 1920 je skupno z Ivanom Regentom interveniral pri predsedniku vlade Nittiju proti zaprtju slovenskih in hrvaških šol. Njegov nadaljnji življenjski boj za pravice primorskih Slovencev je znan vsem, saj je njegov lik zakoreninjen v zavesti Primorcev. Leta 1929 se je moral umakniti v Jugoslavijo, kjer je nadaljeval svoje poslanstvo. Veliko odmevnost v svetu je žela njegova knjiga »Life and Death Struggle of a National Minority«, ki je izšla leta 1936, ogromno pa je njegovo znanstveno delo na področju narodno-manjšinske dokumentacije. Posebno sodišče ga je leta 1941 obsodilo na smrt ter ga nato pomilostilo na dosmrtno ječo. Dosmrtno ječo je prestajal v Portolongonu na Elbi do leta 1944 ko je bil na posredovanje Rdečega križa izpuščen in istega leta odšel v partizane. Po vojni je bil izvedenec na mirovni konferenci v Londonu in Parizu ter znanstveni sodelavec inštituta za narodna

ših časih v Čermeljevem delu poročstvo zmage pravičnosti. V imenu Slovencev s Tržaškega, Goriškega, Benečije in Kanalske doline je spregovoril dr. Karel Šikovič. Poudaril je, da se je še pred prvo svetovno vojno zavedal nevarnih zapletov in še zlasti po njej občutil na lastni koži zlo sovražnega nacionalizma in genocidnega fašizma. Zastavil je vse sile, da bi s pospeševanjem znanja in izobrazbe ohranil ljudstvu nacionalne značilnosti. Ko je moral zapustiti Primorsko, je s svojimi znanstvenimi deli nadaljeval z bodrenjem. Čermeljevo življenje je zgled požrtvovalnosti in nesebičnosti ter popolne zvestobe izobraženca svojemu narodu. Od pokojnika so se na Žalah poslovili še dr. Wraber, dr. Peterin in dr. Dominko in se spomnili njegove dejavnosti pri urejevanju Proteusa, pri Jugoslovanskem društvu za mednarodno pravo in njegove znanstvene publicistike v občutenih pričevanjih o sodelavcu in prijatelju.

Pisatelj Ciril Kosmač - glasnik in tolmač rodne Tolminske in vse Primorske

Slovensko javnost in še zlasti primorske Slovence je prizadela v ponedeljek, 28. januarja, vest, da je v Ljubljani preminul pisatelj, scenarist in prevajalec Ciril Kosmač, ki je posvetil svoje umetniško ustvarjanje primorskemu ljudstvu in iz njega črpal svojo izvirno ustvarjalnost. Rodil se je 28. septembra 1910 v Slapu ob Idriji. Zaradi sodelovanja v tajni narodni mladinski organizaciji so ga fašistične oblasti aretirale leta 1929. Okusil je zapore v Gorici, Kopru in Rimu. Na prvem tržaškem procesu pred posebnim sodiščem so ga kot najmlajšega obtoženca oprostili, postavili pa so ga pod strogo policijsko nadzorstvo. Pred ponovno aretacijo se je zatekel v Jugoslavijo. Pred vojno je prejel štipendijo v Parizu, pred Nemci se je umaknil na francoski jug, nato v London, leta 1944 je šel v partizane, kjer je deloval kot časnikar. Pisati je začel v dijaških letih, ko je svoje prve prispevke objavljal s Stankom Vukom

v alojzijeviškem listu »Uporni veslar«. Prvo novelo je objavil v Ljubljanskem Zvonu leta 1933. Vsa njegova dela imajo avtobiografsko osnovo in izhajajo iz globokih korenin tolminskega ljudskega izročila z močnim poudarkom obrambe narodnostnih pravic in boja proti temnemu fašističnemu nasilju. Naj spomnimo na Balado o trobenti in oblaku, Pomladni dan, beraško pravljico Tantadruj, ki je v Mejakovi radijski priredbi ter v režiji Mirča Kraglja prejela leta 1967 vrhunsko mednarodno nagrado »Premio Italia«. Iz novele »Očka Orel« je pripravil scenarij za prvi slovenski umetniški film »Na svoji zemlji«. Ciril Kosmač je bil član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, predsednik Društva slovenskih pisateljev in Zveze književnikov Jugoslavije.

Slovenski besedni umetniki so se v torek, 29. januarja zbrali na žalni seji v Domu slovenskih pisateljev. Tone Pavček je poudaril, da je Kosmač v svojih delih dosegel evropsko in svetovno razsežnost, svoje svetovljanstvo pa je črpal iz domače doline in navezanosti na primorsko ljudstvo. V imenu slovenskega PEN centra je spregovoril Filip Kumbatovič, Janko Moder pa se je zaustavil ob pokojnikovem prevajalskem opusu. O osebnosti in umetniškem ustvarjanju Cirila Kosmača je spregovorila prof. Helga Glušič. Podčrtala je, da izvira njegovo delo iz duhovnega in zgodovinskega izročila Tolminske ter iz okovov fašističnega nasilja. Orisala je najpomembnejše Kosmačeve stvaritve, njegovo izvirno razporeditev besede, ubranost zvoka, modrost pa tudi humor, zasmeh in posmeh. Njegove umetniške besede so postale zkladnica slovenskega jezika. V slovo je prebrala sklepne stihe iz Tantadruja: Na nebu je sonce, / na zemljici mraz. / Nabiram jaz zvonce / in vsi so za vas. / Tone Pavček je občuteno podal odlomek iz »Pomladnega dne«, ko se oče poslavlja od sina, katerega zasledujejo orožniki in ga obvezuje, naj piše o trpljenju primorskega ljudstva.

»Ledene in prazne so bile tiste štiri njegove doline«, toplo pa je bilo slovo domačinov, ko so žaro s pisateljevim pepelom položili v domačo zemljo na Slapu pri Idriji, v sredo, 30. januarja, prav ob dvajsetletnici smrti drugega velikega slovenskega in tolminskega ustvarjalca, Ivana Preglja. Pisatelju v slovo so spregovorili Ciril Zlobec, Anton Ingolič, Janko Razpet za Tolmince, Karlo Marsi za Pirančane in Jara mince, Albin Rijavec za domačine, Pirančan Karel Marcel in Jara Ribnikar za književnike Jugoslavije.

OBVESTILO NAROČNIKOM

Zaradi čedalje večjih tiskarskih stroškov smo sklenili nekoliko povišati naročnino za leto 1980. Letna naročnina bo od 1. januarja leta 1980 dalje znašala 10.000 lir. Za inozemstvo bo letna naročnina znašala 12.000 lir. Prepričani smo, da bodo naši naročniki upoštevali naše težave in nam kljub podražitvi ostali zvesti kot doslej.

UPRAVA NOVEGA LISTA

Gozdni požari v FJK

Vsako leto zgori na ozemlju Furlanije-Juljske krajine 1700 hektarov gozda. To povzroča gospodarstvu okoli 200 milijonov lir škode, veliko večja pa je seveda škoda, ki jo utrpita lepota pokrajine in narava, z njo pa delček našega zdravja. Pri tem pa je najbolj žalostno dejstvo, da je večina požarov v gozdovih namerno podtaknjenih. Veliko požarov povzroča tudi molomarnost. To jasno dokazujejo podatki deželne gozdarske ustanove. Večina požarov je pozimi in ne poleti, ko bi se zdele vremenske prilike bolj naklonjene ognju. Statistike dalje dokazujejo, da

je srednje število požarov v deželi na delavnik 18, na nedeljo pa kar 27. Pa še en podatek, tokrat kar osupljiv. Ko so ravno pred dvema tednoma gozdarji in prostovoljni gasilci, ki jih je pred poldrugim letom poklical v življenje deželni zakon, z veliko težavo gasili požar na hribu Muris di Ragogna, so se na že pogašenem področju, za hrbotom gasilcev, trikrat pojavili plameni. Dejstvo, da k sreči gozdarji in pomočniki niso ostali vključeni v ognjen obroč, seveda v ničemer ne zmanjšuje kriminalnega dejanja požigalcev.

vprašanja. Pomembno je bilo njegovo delo tudi na znanstvenem področju, bil je častni član Prirodoslovnega društva Slovenije, dvakrat je prejel Levstikovo nagrado in odlikovan z Redom zaslug za narod z zlato zvezdo.

Na ljubljanskih Žalah se je od pokojnika poslovilo veliko število znancev, prijateljev, družbeno političnih delavcev ter rojakov med katerimi je bilo veliko onih, ki so pretrpeli obdobje fašističnega terorja, sodelovali v odporu in videli v najtemnej-

Občni zbor PD »Igo Gruden« in ŠD »Sokol«

Prosveta, kultura in šport v Nabrežini

V nedeljo, 27. t. m., je bil v Nabrežini redni letni občni zbor Prosvetnega društva »Igo Gruden« in športnega društva »Sokol«. O delovanju obeh društev so poročali predsednik Stanko Devetak, tajnik Nevenko Gruden ter referenta za kulturno - prosvetno in športno dejavnost prof. Zvonko Legiša in Martin Petelin. Po daljši in tudi živahni razpravi so izvolili nov širši odbor, ki bo na prvi seji izvolil novega predsednika in člane ožjega odbora.

Objavljamo daljši odlomek iz poročila predsednika Stanka Devetaka, ker se nam zdi, da lepo osvetljuje pogoje, v katerih delujeta obe društvi. Stanko Devetak je med drugim dejal:

»Naši društvi delujeta v okolju, ki nam ni preveč prijazno. Zivimo namreč v občini, v kateri smo kot slovenska narodnostna skupnost še vedno ogroženi, kar pomeni, da nikakor nismo varni za lastni obstoj, kaj šele, da bi nam bil zajamčen nadaljnji vsestranski razvoj. Zivimo in delamo torej v razmerah, ki niso normalne, ki niso podobne tistim, ki veljajo za kraje, kjer naša narodnostna skupnost ni ogrožena v lastnem obstoju. Zato je pri nas tembolj potrebna in celo nujna zavest, da moramo Slovenci najti skupen jezik, da enotno in strnjeno zagovarjamo in branimo naše najosnovnejše pravice, da ohranimo to, kar so nam ustvarili naši predniki, pri čemer je ena prvih naših skrbi, da še dalje razvijamo in krepimo prosvetno - kulturno dejavnost.

Prav je, če tudi na tem občnem zboru poudarimo in opozorimo, kako nekateri naši ljudje še vedno stojijo ob strani, se ne zanimajo za splošne probleme in ne kažejo volje do prosvetno-kulturnega dela. Najdejo se še ljudje, ki jih ne vidimo na nobenih domačih prireditvah, in imamo celo posameznike, ki niti ne vedo, kje imamo Slovenci v Trstu Kulturni dom, kaj šele da bi poznali njegovo notranjost, se pravi, da bi se udeležili kake kulturne prireditve, kake gledališke predstave, kakega predavanja in tako dalje.

Te napake in takšno stanje moramo postopno, vendar odločno ter vztrajno odpravljati, saj

je dolžnost in tudi pravica vsakega Slovenca, da deluje, da se zanima in da pomaga pri prizadevanjih za kulturni napredek celotne skupnosti. V našem primeru je dolžnost domačega slovenskega prebivalstva, da se zanima in po svojih močeh prispeva k čedalje večjemu uveljavljanju, k čedalje večjemu razmahu domačega prosvetnega in športnega društva.

Naj mi bo ob tej priložnosti dovoljeno, da opozorim na problem mladih, saj je jasno, da je mladina naša bodočnost. Zavedati pa se moramo, da je rešitev kočljivega vprašanja pravih odnosov med mladimi in starimi predvsem odvisno od nas starejših, ki moramo najti obliko poštenega dialoga, oziroma sporazumevanja z mladimi. Mlade moramo, po mojem mnenju, čimbolj seznanjati z našo bližnjo in daljno preteklostjo, pravilno tolmačiti težke čase, v katerih se je naše ljudstvo odločno in vztrajno borilo za svoj obstoj, za svoje najosnovnejše pra-

vice, pri čemer prihaja v poštev predvsem boj za ohranitev našega slovenskega materinega jezika. Gre za vsekakor eno najsvetlejših strani naše polpretekle zgodovine, ki pa na žalost mladim ni natančno znana, tako da je tudi ne morejo pravilno in primerno vrednotiti. Prav je, da se mladi seznanijo z dogodki, ki so se v preteklosti pojavljali drugod po svetu, vendar je nujno, da naša mladina pozna predvsem zgodovino lastnega naroda. V tej zvezi bi moralo naše društvo, po mojem mnenju, še več narediti, čeprav je treba priznati, da smo skušali v tem pogledu v zadnjem času precej narediti.

Za prihodnost želim še več aktivnosti, še več angažiranosti, še več vztrajnosti pri razvijanju društvene dejavnosti. To bo postalo tem bolj aktualno in nujno, ko bomo dobili, kot upamo, nove društvene prostore. Tedaj bo potrebna še večja enotnost našega slovenskega prebivalstva, večja angažiranost tako mladih kot starejših, pripadnikov vseh slojev in poklicev, od intelektualcev do delavcev, kmetov in obrtnikov. Samo na ta način bomo ne samo ohranili, temveč tudi okrepili prosvetno-kulturno ter športno dejavnost v naši narodnostno ogroženi občini, kar je pogoj tudi za nadaljnji vsestranski razvoj tako vsakega posameznega Slovenca kot tudi celotne slovenske narodnostne skupnosti.«

Občni zbor Fantov izpod Grmade

V nedeljo, 20. januarja 1980, so se v devinski župnijski dvorani zbrali Fantje izpod Grmade za svoj redni občni zbor. Zbrali so se torej, da bi nekoliko prereševali preteklo sezono in stanje zbora ter da bi se pomenili o bodočnosti in ureditvi zbora.

Iz uvodnega poročila predsednika zbora Iva Kralja je bilo razvidno, da so Fantje izpod Grmade imeli v pretekli sezoni sedemnajst nastopov. Nobeden od teh ni bil celovečerni koncert. Med pomembnejše nastope pa moramo uvrstiti nastop na reviji Primorska poje v Kopru, na Cecilijanki v Gorici in na pevski reviji, ki jo priredi ZCPZ v Trstu. Običajnega koncerta božičnih pesmi pa lani niso priredili predvsem zato, ker ni bilo časa, da bi naštudirali vsaj nekaj novih pesmi, da bi tako popestrili že poznani in večkrat peti repertoar. V prvih mesecih preteklega leta so morali Fantje izpod Grmade odkloniti precej nastopov, ker je bilo več pevcev tako bolnih, da je bilo vsako nastopanje nemogoče. Kot

je rekel predsednik, je velika večina težav, s katerimi se je moral zbor truditi, imela svoj razlog prav pri pevcih samih, ker iz raznih razlogov niso bili tako prisotni na vajah, kot bi lahko.

Temu predsednikovemu poročilu je sledila blagajnikova obdelava finančnega stanja pevskega zbora. S tem v zvezi naj povemo, da zbor ni deležen nobene finančne pomoči od nikoder in da se vzdržuje s članarino, skromnim prispevkom s strani dežele in tistimi darovi, ki jih blagovoljno dajo razni darovalci. Vseeno pa so tudi v tem pogledu dobro prebrodili preteklo leto.

Seveda, občnega zbora ne more biti brez volitev. Rezultat je pokazal določene majhne spremembe v »vodstvu« zbora. Predsedniško mesto pa so tudi tokrat zaupali svojemu Ivu Kralju.

Ena izmed najvažnejših točk občnega zbora je bilo programiranje delovanja zbora v tekočem letu. Govorili so, da bi povabili kakega izvedenca, ki bi lahko dal zboru nadvse koristne in dobrodošle tehnične, pevske in glasbene nasvete. Kar pa se programa tiče, namerava zbor predvsem popestriti in poživiti kulturno in prosvetno delovanje, ki je zadnje čase nekoliko zamrlo v vaseh okoli Grmade. Potrdili pa so tudi svojo stalno pripravljenost se odzvati vsem povabilom, ki bi jih v tekočem letu dobili.

Za zaključek naj povemo še to, da so Fantje izpod Grmade končali svoj občni zbor s skromno zakusko in seveda s pesmijo. Razšli pa so se z zavestjo, da pevski zbor ne pomeni samo skupine ljudi, ki poje, ampak da ima pri tem največjo vrednost prijateljstvo, ki družijo člane zbora.

M. T.

—O—

DRUŠTVO SLOVENSKIH IZOBRAZENECV
Donizettijeva ulica 3 - Trst

vabi na predavanje

KARDIOKIRURGIJA DANES

v ponedeljek, 4. februarja, ob 20.15. Govoril bo primarij kardiokirurškega oddelka tržaške splošne bolnice dr. Bruno Branchini.

PROSTOR MLADIH

Mladinska komisija SSK in ZSM Slovenije

Pred dnevi sta se sestali v Sežani predstavništvi Mladinske komisije Slovenske skupnosti iz Trsta in vodstev občinskih konferenc Zveze socialistične mladine Slovenije iz Sežane in Kopra. Sestanka se je udeležila tudi predsednica komisije za mednarodne odnose pri republiškem vodstvu ZSMS. Pri tem vodstvu je bila 25. septembra lani na prvem uradnem srečanju delegacija deželnega vodstva mladine Slovenske skupnosti. Šlo je za navezavo stikov med mladinskimi predstavniki slovenske stranke v Italiji in organizacije, ki ji družbena ureditev v republiki Sloveniji daje pomembne družbene, politične in tudi prosvetne naloge. Že takrat je bilo sklenjeno,

da bi prišlo do občasnih stikov in sodelovanja v primerih, ki bi bili za obe strani zanimivi in koristni, tudi na krajevni ravni, med neposrednimi sosedi. Za tržaški del je bil sestanek v Sežani korak v tej smeri.

Udeleženci srečanja so orisali delovanje svojih organizacij in splošni položaj tako v občinah Sežana in Koper kot v zamejstvu in na Tržaškem še posebej. Predstavniki mladinske komisije Slovenske skupnosti iz Trsta so prisotne podrobno seznanili z najnovejšimi dogodki v zvezi s prizadevanjem za zaščitni zakon, kakor tudi s političnim položajem v tržaški pokrajini.

Ob koncu so se prisotni pogovorili o možnosti nadaljnjih stikov in pobud.

Izjava enotne mladinske komisije v Gorici

V preteklih dneh se je sestala enotna mladinska komisija, ki jo sestavljajo zastopniki mladinskih organizacij na Goriškem, to je mladina SSO, SKGZ, SSk, Zveze komunistov in socialistov, in je preučila vrsto vprašanj, ki zadevajo našo narodno skupnost, v prvi vrsti vprašanje globalne zaščite slovenske manjšine v Italiji. Glede tega so si predstavniki mladinskih organizacij in strank enotni v zahtevi, da pride čimprej do odobritve ustreznega zakona. Ob koncu sestanke so izdelali sledečo izjavo:

»Enotna mladinska komisija (EMK) za goriško pokrajino, zbrana na svojem rednem delovnem sestanku dne 21. januarja 1980, ugotavlja, da komisija ustanovljena pri predsedstvu vlade z nalogo, da preuči probleme slovenske narodne skupnosti v Italiji, ni po dveh letih, posebno zaradi zatrdževanja vladnih predstavnikov, še zaključila s svojim delom. Zato EMK zahteva, da italijanski parlament na podlagi predlo-

ženih zakonskih osnutkov, v čim krajšem času odobri ustrežno globalno zakonsko zaščito za slovensko narodno skupnost v Italiji in s tem zagotovi njen nadaljnji obstoj in razvoj na celotnem ozemlju, ki sega od Kanalske doline in Režije do Tržaškega zaliva.

Enotna mladinska komisija je prepričana, da je globalni zaščitni zakon mogoče doseči samo z enotnim nastopom vseh manjšinskih komponent. Zato se mora enotnost Slovencev v Italiji stalno in vsestransko krepiti.

Vsako omahovanje v tej smeri je podpora tistim nam nasprotujočim silam, ki ho-

čejo zavlačevati z rešitvijo bistvenih vprašanj Slovencev v Italiji, ki jih vsebuje zahteva po globalni zakonski zaščiti.«

PRIPRAVE NA 10. ZAMEJSKI FESTIVAL

Letošnji festival domače glasbe, ki to deseti po vrsti, bo v Števerjanu v prvih dneh julija; organizirata ga prosvetno društvo »Sedej« in ansambel »L. Hlede«. Ansambli, ki bodo v teh dneh dobili vabila za nastop na festivalu, morajo poslati prijave najkasneje do 19. aprila. Kot že vsa leta bodo tudi za deseti festival na razpolago številne nagrade, ki jih bosta podelili dve ocenjevalni komisiji in tudi občinstvo. Vsak ansambel bo izvajal dve pesmi, ki morata biti izvirni ter prvič predstavljeni na števerjanskem festivalu. Festival bo 5. in 6. julija.

Občni zbor Kmečkega društva v Štandrežu

Vprašanje razlašcanj na področju Štandreža je bila glavna tema na občnem zboru, ki ga je preteklo sredo priredilo štandreško Kmečko društvo. Predsednik Viljem Zavadlav je izrazil globoko skrb vseh štandreških kmetov, ki iz dneva v dan morajo prisostvovati včasih tudi nelogičnim razlastitvenim posegom v Štandrežu, kjer je ostalo le malo zemlje za intenzivno in produktivno kmetijsko dejavnost. Kmečko društvo se je borilo za to, da bi na tržaški cesti ne gradili še dve stranski cesti, kar bo povzročilo nadaljnje razlastitve; nastopili so tudi na županstvu, a so naleteli na nerazumevanje. Vtis imamo, da se proti štandreškim kmetom izvaja neka zagrizena politika uničevanja še preostalih površin, vedno so do danes naleteli na gluha ušesa, podpirajo jih tudi večje italijanske kmetijske organizacije, a vse skupaj malo zaleže. V imenu nekih višjih interesov jih vedno nekdo izigra: če ni občina, je država, če ni država, je Anas in tako dalje. Dejstvo je, da se postopoma uničuje rodovitna štandreška zemlja in to prav v času, ko Gorica, na žalost, ne blešči v svoji industrijski ali kakih drugih dejavnosti; skratka, ne gre sa-

mo za Štandrež, ampak tudi za celotno goriško gospodarstvo. Če pomislimo samo trenutek na to, kar je predstavljalo v preteklosti prav štandreško kmetijstvo, ne moremo biti nikakor veselo razpoloženi. Na občnem zboru so nadalje razpravljali tudi o težavah, na katera naletijo štandreški kmetje na mejnih prehodih, ker nekateri imajo svoje njive tudi v Jugoslaviji in imajo težave pri prehodu čez mejo in tudi zaradi visokih dajatev, ki jih morajo plačati ob sekanju drv na drugi strani meje. Ob koncu so potrdili v celoti dosednji odbor.

TEČAJ ZA ZBOROVSKO PETJE

Združenje cerkvenih pevskih zborov in Zveza Slovenske katoliške prosvete organizirata tečaj za zborovodje in pevce. Namen tega tečaja je nuditi teoretično in praktično pripravo našim zborovodjem in vsem, ki jih zanima lepo petje. Na Goriškem je precej cerkvenih, prosvetnih in tudi mladinskih zborov, vendar pevovodij ni nikoli dovolj, tako da nekateri imajo tudi po več zborov. Poleg tega se tu postavlja tudi vprašanje kvalitetne priprave zborovodij, saj so v veliki večini primerov samouki. Zato je toliko bolj dobrodošla ta pobuda obeh slovenskih organizacij, da priredijo tečaj, ki ni namenjen izključno pevovodjem, ampak tudi vsem, ki bi radi poglobili svoje pevsko znanje. Predavali bodo strokovnjaki iz Trsta in sicer v Katoliškem domu vsak četrtek od 20. do 22. ure; prvo srečanje bo v četrtek, 7. februarja. Tečaj je brezplačen, predvidenih je sedem predavanj.

PROTESTIRAJO ...

Dne 15. februarja in 1. marca bodo v Italiji zaprte vse restavracije, gostilne in bari, katerih lastniki pripadajo združenju upraviteljev javnih lokalov FIPE. Tako so sklenili voditelji tega združenja pred dnevi. Zaprtje javnih lokalov pomeni protest proti dejstvu, da bo 1. marca postal veljaven odlok, ki določa, da bodo morali s prvim marcem lastniki ali upravitelji restavracij, gostiln in hotelov izstavljati gostom uradne račune, ki jih bodo morali izpolnjevati na posebnih obrazcih, tako da bodo finančni stražniki in davčni uradi lahko nadzorovali promet v javnih lokalih.

Seja pokrajinske komisije za Osimo

Pretekli petek je v Gorici zasedala pokrajinska komisija za izvajanje Osimskih sporazumov, predsedoval je pokrajinski svetovalec in predsednik te komisije Silvano Poletto. Člani komisije so obravnavali številna vprašanja, s posebnim poudarkom na vprašanja, ki se tičejo mejnih prehodov, njihovega odprtja in eventuelne prekategorizacije. Tako so osvojili predlog naj bi mejni prehod na Plešivem postal prve kategorije in to zaradi vedno večje uporabe tega prehoda in tudi zato, da bi se še poglobili stiki med krmirno občino in krajevno skupnostjo na Dobrovem, med katerima je vsekakor prišlo že do pobratenja in čedalje večjega sodelovanja. V kratkem bodo v Gorici odprli tudi mejni prehod v ulici Sv. Gabrijela oz. Erjavčevi cesti. Dela so v glavnem dokončana, zgleda, da bodo

ta prehod, ki bo zaenkrat namenjen samo pešcem, uradno odprli enkrat sredi februarja. Člani komisije so nadalje razpravljali tudi o gradnji ceste čez Sabotin, ki jo bo zgradila deloma tudi Italija in za katero bosta prispevali tudi dežela in goriška pokrajina. Gre za cestno povezavo med goriškimi Erdi in Novo Gorico, kar bo prispevalo k hitremu povezovanju med obema predeloma; cesta bo zgrajena deloma tudi čez italijansko ozemlje in sicer tako, da bo vklesana v skalo in je praktično ne bo videti, vsaj kar se tiče italijanske strani. Objekt bo nekaj posebnega tudi z vidikov mednarodnega prava, saj bo ena izmed redkih v Evropi, ki bo šla čez ozemlje druge države. Vse kaže, da bodo še to pomlad začeli z deli, na jugoslovanski strani bodo morali zgraditi tudi nov most čez Sočo

S TRŽAŠKEGA

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU Kulturni dom

EDWARD ALBEE

KDO SE BOJI VIRGINIJE WOOLF? (igra v treh dejanjih)

V četrtek, 31. januarja, ob 20. uri ABONMA RED E - mladinski v četrtek

V soboto, 2. februarja, ob 20.30 ABONMA RED F - druga sobota po premieri

V nedeljo, 3. februarja, ob 16.30 ABONMA RED G - druga nedelja po premieri

DAROV IN PRISPEVKI

Gospa Jasna Repinc z Opčin je darovala 10 tisoč lir v tiskovni sklad Novega lista.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Tretja številka revije »Jezik in slovstvo«

Nova, tretja številka mesečnika »Jezik in slovstvo« se začne z razpravo Darkota Dolinarja »Priateljstva recepcija Murna«. To je poskus kritične presoje Prijateljevega pojmovanja slovenske moderne in Murnovega mesta v njej. Čeprav je bil, kot pravi Dolinar, Prijatelj nekak sopotnik ali celo udeleženec moderne, vendar se ni mogel kljub vsemu zanimanju za Murnovo poezijo »nikoli povsem otresti pomislekov o Murnovi človeški in pesniški nedozorelosti«. Iz eseja, ki je resnično zanimiv (preveč pa je tujk), zvemo, da je zlasti Cankar kazal nerazumevanje za Murna kot osebnost in kot pesnika. Mnenje o njegovih pesmih je spremenil šele ob koncu Murnovega življenja oziroma že po njegovi smrti, podobno kot Župančič in še pozneje kot ta. To meče novo luč na podobo slovenske moderne, kajti doslej so jo prikazovali, vsaj v šolah in za širšo javnost, kot nekaj tesno povezanega, kot nekako štiriperesno deteljico Murna, Ketteja, Cankarja in Župančiča. Darko Dolinar kritično pretrese Prijateljevo pojmovanje in pisanje o Murnovi poeziji in analizira Prijateljeva estetska in idejna merila. Ravno zaradi teh je videl v Murnovi poeziji nekaj nedovršenega, čeprav veliko obetajočega. V njej pogreša »pozitivne vrednote in optimistične perspektive, ki so izraz formiranega individua in močnega duha, tako da lahko deluje mobilizacijsko«. Eseg je zares zanimiv in nam nudi dober vpogled v svet slovenske moderne.

Sledi razprava Vatroslava Kalenića »Iz sociolingvistične problematike jezika hrvatske književnosti 19. stoletja«. Kalenić je Hrvat, a deluje zdaj kot predavatelj na filozofski fakulteti v Ljubljani, potem ko je deloval že v Mariboru. V tej razpravi, ki vpliva zelo izvirno, prikazuje najprej pomen ilirskega kroga, ki je reformiral hrvaški knjižni jezik, s tem, da je dal v njem prvo in odločilno mesto štokavskemu dialektu, nato pa razpravlja, kako je to dejstvo zavedlo poznejše literarne kritike in jezikoslovce, da so štokavščini na ljubo zanemarili vso književnost, ki je bila prej napisana v kajkavskem in čakavskem narečju. Kalenić piše: »Nekritična panglorifikacija poetike ljudskih pesmi, zlasti zunaj literature (proti kateri kot delu hrvatske književnosti nihče ne more imeti ničesar) je povzročila še eno neprecenljivo škodo. Škodovala je hrvatski književni historiografiji, in to ne samo v periodizaciji, ampak tudi v samem pristopu h književnosti kot umetnosti. V trenutku, ko je novoštokavski idiom postal sakrosanten, ko je postal splošno merilo tako književne sodobnosti kot tudi književne kvalitete, je bilo vse zunaj njega v hrvatski književnosti preprosto deklarirano. Periodizacija se je vrtela v začaranem krogu, bolj ali manj po shemi... To se je moglo zgoditi, in se je tudi zgodilo, v okviru estetske ideologije, v kateri je jezikovna (to pa v hrvatskem primeru pomeni tudi geografska) karakteristika postala razpoznavno estetsko meri-

lo nasproti drugi jezikovni karakteristiki. Tako se književnost ni merila niti po duhu, niti po vsebini, niti po idejah, niti po medsebojnih vplivih, čeprav ti parametri kažejo njeno povezanost, ampak se je merila po jezikovnem idiomu najnovejšega tipa.«

Naj dodamo, da je znano, kako so se tudi slovenski publicisti in literati, zlasti tisti manjšega kalibra in vrednosti, navduševali v dolgih desetletjih samo za srbsko-hrvaške narodne pesmi v štokavščini in jih proslavljali kot višek svetovne poezije, pri tem pa so se pokazali popolnoma tope za prave literarne vrednote in za lepoto in značilnosti slovenske ljudske poezije, ki so jih odkrivala šele poznejše raziskave. Iz štokavskega dialekta so si izposodili tudi tišče besed, ki so preplavile slovenski knjižni jezik.

Revija prinaša poleg tega še razpravo Janeza Dularja »O definicijah funkcijskih zvrsti in njihovi formalizaciji v šoli«.

V drugem delu revije so objavljeni naslednji pomembnejši spisi: »Kdo je avtor predgovora k »Nouvemu zakonu« iz leta 1771« Mihaela Kuzmiča, »Metodološki pristopi k sodobni slovenski liriki« Jasne Čebren, »Od jezikovnega pouka k sporočanju« Danice Cedilnik in konec literarne reportaže »Maribor za vsakdanjo (slavistično) rabo« Božene Orožen. Sledita še rubriki Ocene in poročila ter Zapiski.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU
ANGELO BEOLCO - RUZANTE

POMJENKI

V petek, 1. februarja, ob 20.30 v Ljudskem domu v PODLONJERJU

GIUSEPPE BERTO

NEZNANI BENEČAN

V soboto, 2. februarja, ob 20.30 v Domu »Jakoba Ukmarja« v SKEDNJU

Stari Slovani in Veneti

JOŽKO ŠAVLI

Kdo so bili »staroselci«?

4

Kelti niso bili naseljeni kot kmečko ljudstvo in so prebivali samo po utrdbah... Rimljani so razruševali njih utrdbе, poljedelskega mirnega ljudstva pa se niso dotaknili... Kakor ni keltskih, latinskih in germanskih imen za vrhove, tako bogata so zanje slovenska imena (v naših Alpah, op. p.). Vsak znaten vrh, vsak značilne vršič, vsaka travnata dolina, položna planjica, ki daje živini piče, ima svoje lastno ime, vse pristno, očitno staroslovenski.

Preseneča po vsem tem še posebej pogostnost slovenskih krajevnih in ledinskih imen po Furlaniji. Dr. Tuma izvaja v omenjenem spisu tudi ime furlanskega glavnega mesta **Udine** (lat. Utinam, Vidinum, furl. Udin, beneš. slov. Uidan) od slovenskega »Videm«; šele od slednjega da je potem nastal nemški Weiden. Slovenska oblika torej ni prisiljena tvorba iz čitalniških časov, pač pa pristno ime. Bi se pa morala glasiati »Viden«, kot je mogoče pravorečno sklepati iz beneškoslovenskega naziva. Lahko bi se to ime nanašalo na grič sredi mesta, nekoč sredi obširne ravnine.

Toda, če lahko v primeru mesta Viden samo ugibamo o pomenski zvezi med gričem in krajevnim oz. ledinskim imenom, ne bi mogli zatajiti jasnega slovenskega po-

mena v nazivu **Cesclans** — kraj pri jezeru Cavazzo ob vstopu v Karnijo, latinski Cesclanium. Tukaj je, pravi dr. Tuma, že v rimski dobi tekla cesta »**Čez klanc**« v Karnijo, ker ni mogla po drugi strani gore ob Tilmentu vsled prodnatih tal, pogostega poplavljanja in razrivanja bragov.

Vzdolž Tilmenta (Tagliamento) so številni kraji s slovenskimi nazivi kot **Belgrado, Gorizza, Goricizza, Gradisca**. Slednjih je več, ena pod Spilimbergom, druga pod Crodipom, tretja pod Gorico ob Soči. Mnogi drugi slovenski nazivi pa se skrivajo v nekoliko drugače furlanskih npr. Ronchis nad Latisano in pod Fojdo (Faedis), Lestizza, Gradiscutta, Jalmicco, Virco, Visco idr. Prof. Giovanni Frau, izvedenec za furlanski jezik na videmski univerzi jih tokrat brez zadržkov navaja v svojem »Dizionario toponomastico« za območje naše dežele in odkrito priznava njih slovensko poreklo. Še bolj zgovorni so zgodovinski zapisi. Za kraj z imenom **Ragogna** pri mestu S. Daniele je okrog leta tisoč zapisana oblika Rania, leta 1247 pa Ruvina, ki ustreza slovenskemu Ravna. Severno od Vidma pa kraj **Reana** oz. Reana del Roiale priča o istem.

In če je še kak dvom, je prav tam blizu še kraj Reanuzza, čigar pomena prav tako ni mogoče zgrešiti. Gora **Verzegniz** (1915 m) v Karniji je bila leta 1073 zapisana kot Verzegno, leta 1126 pa kot Uersig.

Nedalej najdemo v Furlaniji več krajev z imenom **Sclavons**, eden celo tik ob Pordeonu. Ime je furlanski naziv za Slovence, Slované na splošno imenujejo Sclafs. Več krajev je nazvanih tudi Romans. Seveda naj bi bili Sclavons kasnejšega nastanka, toda zgodovinsko to ni dokazano. Če je slovensko prebivalstvo prastaro, kot pravi Tuma, je verjetneje, da so Romans kasnejši.

To množico slovenskih krajevnih imen po Furlaniji si razlagajo s tem, da so oglejski patriarhi okrog l. 1000 naselili slovensko kmečko prebivalstvo v furlansko ravnino opustošeno po madžarskih napadih. Kakega zgodovinskega vira o tem seveda spet ne navajajo, tako da je povsem mogoča tudi veljavnost dr. Tumove razlage.

Na tem mestu naj navedemo še poročilo, ki ga je zapustil **furlanski zgodovinski pisec Nicoletti**. Pravi namreč, da so po furlanskih vaseh za časa oglejskih patriarhov govorili več slovensko kot furlansko in v svojem rokopisnem delu »Costumi e Leggi« poroča, da je bil razpravni jezik v furlanskem srednjeveškem parlamentu poleg furlanščine tudi slovenščina. Nicoletti je umrl leta 1596. (Glej, Premrou: Monumenta Sclavenica, 35). Isto pravi tudi furlanski zgodovinar Manzano (Compendio di storia Friulana, Udine 1860), češ da je bila furlanščina tedaj še »incolta e di un ingrato suor«.

PROBLEMI ZARADI PRISELJENE DELOVNE SILE

■ nadaljevanje z 2. strani

seljevanje spremenilo etnično sestavo prebivalstva in ustvarilo probleme, ki jih zdaj Norveška nima. Prekomerno priseljevanje tujcev namreč vsepovsod povzroča napetost med domačini in priseljenci, zlasti pa velikanske socialne probleme in socialno zaostalost. Nemogoče je nuditi stanovanja tujcem, ki so komaj začeli delati, saj seveda tudi domači delavci težko pridejo do njih. Šele po mnogih letih dela in varčevanja si jih lahko kupijo, medtem ko priseljeni tuji delavci hočejo stanovanja takoj, če pa so prisiljeni stanovati v zasilnih stanovanjih, barakah itd., so nevoljni in govorijo o izkoriščanju. Problem je zaenkrat nerešljiv.

Med dežele z zelo visokim številom tuje delovne sile, t. j. priseljencev, spada tudi Slovenija. Po uradnih ocenah je v Sloveniji zdaj že okrog 150.000 do 200.000 zaposlenih, ki so prišli iz drugih dežel v Jugoslaviji, k temu pa je treba prišteti vsaj še 20 odstotkov njihovih družinskih članov, tako da se lahko reče, da se dejansko število z jugoslovanskega juga priseljenih ljudi v Sloveniji giblje od 200.000 do 240.000. Zato postaja to v Sloveniji že hud problem, ker se pojavljajo takojmenovani etnični otoki na slovenskem ozemlju, kar pomeni, da se oblikujejo otoki srbsko-hrvaško govorečega prebivalstva, ki zahteva delno že tudi svoje šole in druge narodnostne pravice kot prave manjšine.

To povzroča skrbni odgovornim političnim in drugim krogom, ki so v zadnjem času že večkrat tudi javno spregovorili o tem.

O REVII »ZNAMENJE«

Nova, šesta številka lanskega letnika revije Znamenje prinaša kot prvi in glavni prispevek besedilo predavanja, ki ga je imel France Vodnik lani v začetku septembra v Dragi ali bolje rečeno — kot pravi tudi on s finim pesniškim čutom za jezik in njegove odtenke — na Dragi pod naslovom »Bohinj: ob štiridesetletnici neke vizije«. Naslov je nekoliko melanholičen: z vizijo namreč navadno označimo nekaj, kar se nam prikaže v sanjah ali zamaknenosti, pa se ni izpolnilo. Vendar je tudi tolažilen, kajti vizija ali privid je tudi nekaj, kar se bo zgodilo nekoč v prihodnosti, torej pogled v prihodnost.

Na drugem mestu prinaša revija esej Vekoslava Grmiča »Poslušnost Duhu in znamenja časa«. Grmič razvija v eseju zanimive misli, ko npr. piše: »Posebno znamenje našega časa je slednjič zanimanje mladih za duhovnost, za vero, za Kristusa, in sicer kljub sekularizaciji današnjega sveta ali celo kljub sekularizmu. Mladi z ene strani na raznovrstne načine razvračajo današnjo civilizacijo, z druge pa se navdušujejo prav za tisto, kar ta civilizacija odklanja. B. Grom omenja v tem pogledu naravnost nemirno iskanje mladih, da bi odkrili učinkovite načine meditacije; navduševanje za skupinsko dinamiko; binkoštna gibanja in zavzetost za ekstatično glasbo.«

Te Grmičeve misli vzbujajo pomisleke: govoriti o zavračanju današnje civilizacije je nepremišljeno in nevarno. Kašeno civilizacijo bi hoteli mladi, ki jih ima v mislih Grmič, postaviti na mesto današnje civilizacije? Civilizacija je plod ne stoletij, ampak tisočletij. Odklanjanje današnje civilizacije lahko pomeni samo vrnitev v ne-civilizacijo, t. j. v barbarstvo. Ni modela civilizacije, ki naj bi nadomestil našo civilizacijo. Sprejeti jo moramo takšno, kakršna je, a se truditi,

da bi s časom odpravili, kolikor je mogoče, njene pomanjkljivosti, npr. pomanjkljiv čut za meditacijo. To je povzročil morda pretiran gon za dvig življenske ravni, za rešitev gospodarskih problemov, za odpravo revščine, za rešitev tehničnih problemov. Toda edino rešitev takih problemov lahko pripelje človeštvo nekoč v bližnji ali daljni prihodnosti do tega, da se bo spet bolj posvečalo duhovnim problemom, t. j. meditaciji.

Janez Blažič obnavlja kratko, pa lepo črtico o očetovi vrnitvi iz pekla druge svetovne vojne, vrnitvi, v katero skoro niso več upali. Jože Rajhman razpravlja o zgodovinski razsežnosti krščanstva. Ana Stanič je prispevala kratko sanjarijo o svojih mestih, o tistih, majhnih, o kateri sanjari v samoti. Matija Remše je napisal daljše razmišljanje pod naslovom »Misli zase«, o vernosti in drugem. Lojze Bratina pa je avtor razmišljanja o Bogu stvarnosti in o stvarnosti Boga, pod naslovom »Beseda Bog«. Jože Lodrant piše takojmenovane »Počitniške razglednice« iz raznih bližnjih in daljnih krajev. Rafko Vodeb pa nadaljuje in končuje prevod eseja italijanske katoliške pisateljice oziroma filozofinje Adriane Zarri »Psihologija molitve«.

Zanimiv, pa polemičen je zadnji del revije, Zapis, Odmevi in Med knjigami in revijami. Nekaj avtorjev se zavzema za zdaj obtožene holandske in nemške profesorje teologije in izraža nestrinjanje z nekaterimi dejanji papeža Pavla II., čeprav se izražajo precej previdno. Zanimiva je kritika poljskega katolicizma, ki jo je napisal Ambrozij Kodelja. Treba pa je pripomniti, da so bili članki o nemških in holandskih teologih, ki so reviji simpatični, napisani še pred sedanjim postopkom Vatikana proti njim.

no». — Tudi to navedbo zgodovinopisci navadno izpustijo, ker precej nasprotuje doslej že ustaljenim gledanjem.

Dr. Tuma sploh sodi, da se je furlanščina stvorila iz dveh sestavin: iz davne slovenske, na katero se je vcepila latinščina rimskega veterana-kolona, poslanega v Oglej.

—0—

Slovenščina kaže še jasne pomene izrazov za pradžavno kmečko dejavnost, ki se odražajo tudi v ledinskih imenih, npr. Črtje ali Črče oz. Čerče od »črtiti« poleg že omenjene »frate«. Drevesa so vrtili, da so vsahnili, potem pa suho hosto požgali, da so dobili prosto površino. (Kraj z imenom Tschierschen, kar izgovarjamo »čirčen«, se nahaja celo v Švici blizu mesta Chur). Preden je površina postala primerna za uporabo, je bilo treba še »izrjavati« korenine in grmičje. Odtod mnoga imena Rovte ter njih oblika Rute oz. »Reutte« po današnjih nemških predelih Alp (npr. na Tirolskem).

Nedopustno pa je, da slovensko jezikoslovje mehanično prevzema nemške razlage, po katerih naj bi Rovte prihajale od nemškega »roden«, ki pomeni trebiti. Sicer bi res lahko držala tudi ta razlaga, vendar pa sta si »roden« in »ruvati« pomensko in oblikovno sorodna izraza in izhajata oba iz indoevropskega skupnega besedja za prvotne človekove dejavnosti. Zakaj naj bi nemški izraz imel potem prednost pred slovenskim? Ali Slovenci sploh nismo znali trebiti sveta, preden nismo srečali Bavarcev?

Od »trebiti« so nastala imena Trbiž ter Trebnje, po nemških predelih Alp razni Trieben, Treffen in še kakšna oblika. Omeniti pa je treba tudi mesto Treviso v Benečiji. Potem ko je človek izruval korenine, je bilo treba svet še otrebiti, da je postal gladek in primeren za gospodarsko izrabo.

Prastara priča človekove kulture je tudi »polje«. Sicer izhaja iz istega korena tudi nemški »Feld« ter holandski »polder«, vendar so prazgodovinska imena te vrste bliže slovenski obliki. Po Avstriji naletimo na razna Pölla, na koncu Istre so Pola, v južni Italiji se cela dežela imenuje Puglia oz. množinska oblika Puglie. Slovenski naziv Apulija prihaja od latinskega. Ob jezeru Maggiore, pod Rimljani »lacus Verbanus«, se nahaja kraj Pallanza, v katerem se ne more prikriti »poljanca« oz. še izvirneje »polanca«, brez prisiljenega slovanjenja, ki se je začelo v čitalniškem času in ostalo do danes.

Na poti od jezera Como, po starem »lacus Larius«, v gornjo dolino Rena, se na višini 2113 m nahaja preval Spluga (nem. Splügen), očitno v zvezi s »plužiti«. Preval leži na najkrajši poti iz severne Italije v srednjo Evropo. Ker je precej visoko, ga ne redko zamete sneg v pozni spomladi ter zgodnjem poletju in ga je bilo treba splužiti.

Retoromanska Švica ima še zlasti veliko slovenskim podobnih krajevnih in ledinskih imen. Že sam kanton Grison (Graubünden) naj bi po dr. Tumi nosil ime po izrazu »griz«, ki pomeni drob, kot ga najdemo na melinah gora. (Na Tolminskem izgovarjajo be-

sedo kot »grič«; ta drobir trebijo iz lazov in ga vsipajo v kako grmovje na kraju.)

Najpomembnejši del retororomanske Švice je dolina Engadin, ki jo obdajajo visoki tritisočaki. Skoraj vsi ti nosijo naziv »Piz« v prvem delu imena. Izraz, ki se drugod po

PRESELITEV UREDNIŠTVA IN UPRAVE

Cenjene naročnike obveščamo, da sta se uredništvo in uprava Novega lista preselila v Ulico Valdirivo 36, prvo nadstropje, tel. 60824.

Alpah pojavlja kot »Pic« in »Pizzo« odgovarja našemu izrazu »špik«. Naj navedemo nekaj teh imen špikov: Piz Bernina (4049 m), Piz Buin (3312 m), Piz Platta (3392 m), Piz Pisoc (3174 m), Piz Lischanna (3106 m), Piz Kesch (3418 m), itn. V lombardskih Alpah so Pizzo Stella (3163 m), Pizzo Redorta (3073 m)... V pogorju Bernina naletimo tudi na vrhove M. Korwatsch (3458 m), Piz Led (3090 m), Piz Scerscen (3598 m), Grastagüza (3872 m). Nad krajem Klosters pri Davosu je Cotschna (ali Gotschna 2267 m). Val Tasna (Tesna), ki se končuje v Val Urschaj (Vršaj), obdaja od zahodne strani gorovje z vrhom Piz Cotschen (3030 m), z vzhodne pa pogorje z vrhom Piz Champatsch (2957 m).

(Dalje)

KNUT HAMSUN

POTEPUHI

OOOO Poslovenil Oton Župančič OOOOOOOOOO 82 OOOO

»Zakaj — zavoljo mrliča? Saj je na pokopališču.«

»Da, da, saj te ne maram strašiti, ali kedaj ponoči bi te utegnilo spet zaklicati.«

»Ne,« se je nasmejljalo. »Saj ni klical brodar.«

Osupnil je in vprašal kratko: »Kdo pa je bil?« Ko pa je videl, da si ne upa povedati, se mu je zjasnilo, in vzkliknil je: »A — zdaj razumem!«

»Da, tak fant — kaj deš?« je vprašal. »Ampak misel mu je vdihnili Avgust.«

»I, ta Avgust! Tãk on mu je vdihnili misel?«

»Da bi mu pomagal. Hotel je imeti dober začetek na barju, pa so izkopali mrliča in Martinovo kravo. Tu pogledaj, kakšen velik jarek so prekopali!«

Edevart se je začel smejati: »Tako, in je ležal ob nedeljah tukaj na mahu in rutil? Ne, kaj takega pa še svoj živ dan ne!«

Hosea: »Samo za božjo voljo, Edevart, tega nikar ne raznašaj!«

»Ne bom. Kako si pa sama zvedela?«

»Da, branila sem se poročiti in vse življenje živeti med strahovi in mrtvaškim kričanjem, potlej mi je pa priznal.«

»Pa se je zraven smejal?«

»Je, zaslonil si je usta in se smejal. Bila bi ga pretepla, tako sem bila huda, saj nas je vse na smrt prestrašil: pa se ni brigal za mojo jezo, in take je utrinjal, da sem se morala še jaz smejati. In na vse zadnje je moralo priti truplo na pokopališče, da je bilo za nas vse blagoslov. Pogledaj tole žito!«

»Čudovito!«

»Počasi sem se že začela nekoliko bati za travnike tam onkraj,« je rekla, »zdaj mora kmalu priti domov in jih pokositi. Ali ni trava neznansko gosta? Poklaj se za dve kravi! Kaj sem hotela vprašati: kaj se boš z njo oženil?«

»Ne, ne vem. Kaj meniš ti?«

»Čudo lepa je, in slišala sem, da se ji ne zdi za malo molzti krave. Jaz že mislim, da bi se.«

»I no, da, ne bom dejal, da ne.«

Edevart bi bil moral na pošto, in Loviza Magreta je sedela v pisarni in pisala pismo svojima otrokoma v Ameriko. Za pisanje je bila okorna kakor on, ta sicer tako spretna ženska si pri pismih ni vedela pomagati in je pisala slabo in z napakami. Besedo pa sta znala oba postavljati, in kdo ve, ali ni bila ona večkrat njemu kos, tako da je moral Edevart umolkneti.

Da, na pošto bi moral, hotel je narediti, kot da pošilja res tisti dolgi seznam trgovcu v Trondhjemu. A še preden je šel, je imel Lovizi Magreti nekaj povedati, samo da ona piše, pa se bo osmelil, že dolgo je mislil na to.

»Hm! Nekaj mi hodi po glavi,« je rekel. »Kako to, da si govorila z Andersem Vaadejem o denarju?«

Bila je malo v zadregi in zajecjlala je: »Ne vem. Tako se je naključilo.«

»Name bi se bila morala obrniti.«

»Tako.«

»Da, name. Sicer je pa zdaj vse eno,

ali kako? Saj si menda namenjena ostati tu in ti ni treba denarja za pot?«

Loviza Magreta ni odgovorila.

»Ali kako?« je ponovil in jo ošinil z naglim pogledom. In držal se je, kakor da težko prenaša njen molk.

»Ne vem,« je rekla. »Daj, da to premislim. Če se nastanimo tukaj, se to ne bo dalo nikoli več predruščiti, potem ostane tukaj do smrti.«

»No, pa?«

Ampak tam so otroci in vse —

Vedno eno in isto, sem in tja, še ni nehala kolebati.

A tudi sedaj je bila prijazna in voljna in je še enkrat odprla pismo in pripisala, da ni še nič odločenega. Sem in tja — in nazadnje ga je spomnila njegove obljube iz neke noči, da jo bo spremljal čez morje. Nato je moral Edevart molčati.

Vrnil se je s pošte in ji prinesel dvoje pisem; rekla je, da je eno od Lorensena zaradi potovanja, drugo iz Amerike od otrok. Prečitala je obe pismi in utihnili.

Posihmal se ni Loviza Magreta navduševala za nič več v zalivu in se tudi nič več ponujala, da bo molzla krave. Šlo ji je samo še za to, da bi pregovorila Edevarta, naj gre z njo, in Edevart je rekel vselej, hm, in, da, in tako so dnevi minevali.

Nikdar se nista resnično sprla, govorila sta o Ameriki in se spustila v dolg pomek.

»Kaj je res tako nemogoče živeti na Norveškem nekomu, ki je prišel samo z Doppena?«

»Res, Edevart.« Zakaj tista, ki je prišla nekdanj z Doppena, je prišla pozneje iz bolj-ših krajev. Amerika je tako velika, kadar se naveličaš enega kraja, se lahko premakneš drugam. V Floridi še ni bila, in odkar je brala tiste knjige —

Pa kaj nimata otroka stalnih služb v New Yorku, ali noče biti tam, kjer sta ona dva?

Nekaj časa morda. Seveda hoče pozdraviti otroka in stanovati nekaj časa v New Yorku. Sicer sta pa otroka zdaj odrasla in je ne potrebujeta, in živela je že prej dve leti v New Yorku. To je bilo od kraja.

Pa je tam odpotovala od svojega doma? Je. Preselila se je drugam, ali je to tako čudno?

»Ni,« je odgovoril Edevart, sam potepuh in enakih nazorov. Ali to se dobro vjema, je menil potem, saj bi se lahko tudi tukaj selila, iz zaliva na Doppen.

»Ah, ne govori več o tem!« je prosila izmučena. »Na to ne morem misliti! Kaj nisi videl, kako je Hosei, tvoji sestri: sužnja je svojih njivic in dveh kravic. Kar groza me stresa.«

»Hosea!« je vzkliknil. »Pa je le srečna s tem, kar ima!«

»I, seveda. Srečna kakor Karel; ne pozna boljšega.«

Molk.

»Tako se mi je zdelo, kakor da ti je tukaj po volji in da si se udomačila, saj nam nisi imela nič prigovarjati?«

Odgovorila je: »Tukaj se vendar ne morem pritoževati, če sem gostja. Nekaj časa

je tu lepo kakor na Doppenu. Zdaj pa ne govoriva več o tem.«

Ne, seveda, ni je smel dražiti, saj je bilo že tako dovolj hudo: izjavil je bil, da bi se bila morala zaradi denarja obrniti nanj, ne pa na Andersa Vaadeja, in zdaj bi ga utegnili prijeti za besedo. Samo ene reči jo je še spomnil: »Ali mi nisi pisala, da se nisi v Ameriki niti en dan počutila dobro?«

»Da, tudi tam nisem bila srečna,« je odgovorila. »Govorila sem resnico. Zato sem pa potovala iz kraja v kraj in sem si vedno prebirala. Vendar je bilo tam bolje ko tu.«

Sem in tja. Vendar se je čvrsto držala svojega.

Naslednji dan se je odločilo: najprej ga je lepo prosila, naj se resno zavzame in se do jutri pripravi, češ da je že skrajni čas, da morata nazaj na Doppen.

Do jutri? To je bila vrv okoli vrata. Torej je za trdno sklenila, da odpotuje od doma? Da, mora iti.

Mora?

»Prej nisem hotela povedati,« je odgovorila. To se ji je pač izmeknilo z jezika, in zdaj je postavila vse na eno karto. O, vrgla se je v to, da bi premagala trmastega ljubčka, nemara ni preudarila, da je s tem vse odločila in mora prevzeti posledice: »Otroka pišeta, da je oče najden,« je rekla.

Edevart je kriknil: »On — kaj praviš — najden?«

»Tako pišeta.«

To ga je predramilo, res, zdaj ga je začelo zanimati. Bodisi da je bila to njena izmišljotina iz obupa, zdaj je imela zadoščene, da ga je videla vznemirjenega.

»Menda vendar ni res?« je vprašal.

»Ne, kdo bi si mislil!«

»Pa tako ali tako, saj si od njega ločena?«

»Da. Seveda sem, ampak —«

»Ampak k njemu hočeš spet?«

»Kaj naj storim! Saj ga vendar ne morem pustiti samega.«

»Tako!« je rekel in kimal in premišljal. V resnici pa le ni bil tako pobit, ta novica ga ni podrla, ne, ni ga podrla, celó odleglo mu je od nje, negotovosti je bilo konec.

»Tãk zdaj razumeš, da ne moremo več čakati,« je rekla ona.

Edevart zmeden: »Že, ampak — saj potemtakem jaz ne morem s teboj?«

»Seveda — zakaj ne?«

»Kako to — kaj misliš?«

Takoj je poskusila umik, o, pokazala se je bistroglovo in spretno, rekla je: »Da, Haakon ni prišel kar domov k otrokoma, samo na sled sta mu prišla.«

»Tako, ali če ga najdeti in ga vzameta domov — ne razumem, ali misliš biti z dvema omožena?«

»Kaj naj storim?« je jadikovala, in solze so ji zalile oči. »Tja pa le moram, pisala sta!«

»V zadnjem pismu?«

Spet je bila spretna in je našla izhod.

Mogla je tvegati, da bo hotel pismo videti in ji ga nemara vzeti in da si ga bi dal prečitatiti tovarišu Avgustu, ki je znal angleško, zato ga je prehitela in rekla: »Škoda, da sem pismo sežgala, sicer bi ti ga mogla pokazati.« (Dalje)